

Problematika autentizace a autorizace (zjednodušeně podepisování) dokumentů je jednoznačně upravena právním řádem, který je pro Mendelovu univerzitu jakožto veřejnoprávního původce ve smyslu § 3 zákona č. 499/2004 Sb. bezpochyby závazný.

Konkrétně se jedná zejména o tyto právní normy, které jsou součástí českého právního řádu:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES
- zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce
- zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů
- zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů

V první řadě je jednoznačně nezbytné správně chápat pojem dokument. V souladu s ustanovením zákona o archivnictví se jedná o zaznamenanou informaci, bez ohledu na její formu, ale z dikce zákona je zřejmý požadavek na singularitu tohoto záznamu v konkrétním vyhotovení. Tedy není možné, aby byl dokument (jako logická entita) tvořen dvěma komplementárními částmi (např. smlouva, která bude vyhotovena tak, že jedna smluvní strana podepíše jeden výtisk a druhá smluvní strana podepíše druhý výtisk, bez ohledu na jejich formu).

Pokud tedy přijmeme fakt, že dokument musí mít kompletní ztvárnění, je zřejmé, že není možné vytvořit dokument, který bude vytvořen tak, že na ztvárnění dokumentu v digitální podobě bude připojen elektronický podpis a na ztvárnění dokumentu v analogové podobě (listinu) bude připojen podpis vlastnoruční (totéž samozřejmě platí i pro jiné autentizační a autorizační prvky, tj. razítko, elektronickou pečeť, časové razítko, aj.). V případě, že by k takovému stavu došlo, jedná se o dva odlišné dokumenty, právní důsledky takového stavu jsou zjevné - důkazní váha takovéto dvojice dokumentů se limitně blíží nule, přičemž pokud takovou situaci dopustí veřejnoprávní původce, jednoznačně se tím dopouští porušení svých povinností při správě dokumentů. Totéž platí pro připojení prostého elektronického podpisu (scan vlastnoručního podpisu) na dokument v digitální podobě, případně na podepsání digitalizátu (scanu) analogového dokumentu elektronickým podpisem nebo vlastnoruční podpis kopie (výtisku) dokumentu v digitální podobě dříve již podepsaného elektronickým podpisem.

Platí tedy, že pokud je např. smluvní vztah (ale lze zobecnit pro jakýkoliv dokument) zachycen v dokumentu, musí mít tento jednoznačně definovanou podobu, a to buď analogovou (listinnou), nebo digitální. Náležitosti podepisování takového dokumentu pak stanoví v obecné rovině nařízení eIDAS, v praktické pak zákon o službách vytvářejících důvěru. Převod dokumentu v analogové podobě na dokument v digitální podobě bez ztráty autenticity a integrity dokumentu je pak přípustné v souladu se zákonem o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů pouze formou autorizované konverze, a to v případě orgánu veřejné

moci prováděné z moci úřední vlastními prostředky, nebo v ostatních případech prováděné na žádost k tomu pověřenými orgány (notář, advokát, úřad, czechpoint).

Dále je z legislativy zřejmé, že pro nezpochybnitelnou autorizaci a autentizaci dokumentu v digitální podobě je nezbytné použít zaručený elektronický podpis v soukromoprávních vztazích, a tam, kde MENDELU vystupuje jako orgán veřejné moci, musí být použit podpis kvalifikovaný.

Tolik k teorii správného vyhotovení dokumentů a jejich autorizace a autentizace.

V praktické rovině je pochopitelné, že mohou nastat situace, kdy není možné vyhotovit dokument (smlouvu) v souladu s požadavky právního řádu, například z důvodu uzavírání smluvního vztahu na dálku se subjektem, který nedisponuje elektronickým podpisem odpovídajícím nařízení eIDAS. V takovém případě je ale dle mého názoru lepším postupem uchýlit se k ustanovením občanského zákoníku (vizte § 1724 a násl.), který nepředepisuje jako předpoklad vzniku smluvního vztahu vyhotovený dokument. Smluvní vztah vzniká ujednáním smluvních stran, bez ohledu na to, zda toto bylo zachyceno v dokumentu či nikoliv.

V situacích, kdy není možné vyhotovit smlouvu formálně bezvadnou bych tedy doporučil spíše než "lidovou tvořivost" přijmout fakt, že smluvní vztah vznikl na základě dohody smluvních stran (ústní dohody, nebo např. emailové či jiné formy komunikace), a pro potřeby jeho fixování bych doporučil vytvořit dokument odpovídající formě "úředního záznamu", tj. jednostranně vytvořený dokument, zachycující podstatu smluvního ujednání, signovaný za MENDELU příslušným odpovědným pracovníkem, jehož přílohou pak mohou být různé záznamy emailové konverzace, jednostranně podepsané dokumenty zaslané emailem nebo jakékoliv jiné podklady, které však nebudou mít z pohledu MENDELU charakter dokumentu a ve spisové službě budou evidovány jen jako vedlejší komponenta (příloha) dokumentu (úředního záznamu).

Zde je samozřejmě nezbytné vážit v každém jednotlivém případě, nakolik je uvedený postup riskantní z pohledu prokazování takového smluvního vztahu a případného vymáhání jeho plnění kteroukoliv ze smluvních stran. Doporučoval bych, aby byla v rámci MENDELU stanovena buď finanční hranice, nebo jiná objektivní metrika, která definuje, kdy je ještě přípustné takový postup použít, a kdy už nikoliv. Jedná se o analogickou situaci k tomu, kdy je v případě dokumentu v analogové podobě zasílaného ze zahraničí akceptován vlastnoruční podpis, a kdy je vyžadováno jeho úřední ověření apostilou - zde je také jediným vodítkem míra rizika pravosti podpisu a identity podepisujícího (vyjma zákonem explicitně upravených případů).

Tomáš Bezouška
president

Institut pro správu dokumentů, z.s.
(dříve IRMS CRG)
Thunovská 179/12
118 00 Praha 1